גרממיא של אדום שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו ואמר רבי חמא בר חנינא תלת מאה קטירי תגא איכא בגרממיא של אדום ותלת מאה ושיתין וחמשה מרזבני איכא ברומי ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטיל חד מינייהו ומיטרדי לאוקמי מלכא ואמר ר' יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן לא יגעתי ומצאתי אל תאמן יגעתי ומצאתי תאמן הני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא הוא מן שמיא ולדברי תורה לא אמרן אלא לחדודי אבל לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא ואמר רבי יצחק (ו)אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנא' [1]אל תתחר במרעים ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין שנא' [2]יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר [2]מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בשונאיו שנאמר [2]כל צורריו יפיח בהם איני והאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנא' [3]עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם ותניא (ז)ר' דוסתאי בר מתון אמר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה (א) ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר [4]אל יקנא לבך בחטאים וגו' לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואיבעית אימא הא והא במילי דידיה ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור דאמר רב הונא (ח)מאי דכתיב [5]למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני: אמר עולא איטליא של יון זה כרך גדול של רומי והויא תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה ויש בה שס"ה שווקים כמנין ימות החמה וקטן שבכולם של מוכרי עופות והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל ומלך סועד בכל יום באחד מהן והדר בה אע"פ שאינו נולד בה נוטל פרס מבית המלך והנולד בה אע"פ שאינו דר בה נוטל פרס מבית המלך ושלשת אלפים בי בני יש בו (ט)וחמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה צדו אחד ים וצדו אחד הרים וגבעות צדו אחד מחיצה של ברזל וצדו אחד חולסית ומצולה: **מתני'** (א)קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר שני (ב)אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים: **גמ'** הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין מני מתני' לא תנא קמא ולא ר' אליעזר ברבי יוסי ולא רשב"ג דתניא (י)קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני (כ)שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה ר"א ברבי יוסי אומר אין קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון רשב"ג אומר משום רבי יוסי אף קורין אותה באדר השני (ג)שכל מצות שנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובזה ר"ש בן גמליאל היינו תנא קמא אמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו דתנא קמא סבר לכתחילה בשני ואי עבוד בראשון עבוד בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון ורבן שמעון בן גמליאל סבר אפילו סדר פרשיות אי קרו בראשון קרו בשני מני אי תנא קמא קשיא מתנות אי רבי אליעזר ברבי יוסי קשיא נמי מקרא מגילה אי רשב"ג קשיא סדר פרשיות לעולם ת"ק ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים (ל)דהא בהא תליא ואב"א לעולם רשב"ג היא ומתני' חסורי מיחסרא והכי קתני (ג)אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לי"ד שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין ואילו סדר פרשיות לא מיירי אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו (ו)בכל שנה ושנה רבי אליעזר ברבי יוסי סבר בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט אף כאן אדר הסמוך לשבט ורשב"ג סבר בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן אף כאן אדר הסמוך לניסן בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא (מ)דאין מעבירין על המצות אלא רשב"ג מ"ט אמר רבי טבי טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף רבי אלעזר אמר טעמא דר' שמעון ב"ג מהכא דכתיב [7]לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית ואיצטריך למיכתב השנית

רש"י

גרממיא. שם מלכות והיא מאדום: **מרזבני.** דוכסים: **יגעתי.** בתורה: **לאוקמי גירסא.** שלא תשתכח ממנו: **סייעתא דשמיא.** ויש יגע ואינו מוצא: **יחילו.** יצליחו. ודומה לו על כן לא יחיל טובו (איוב כ): **מרום משפטיך מנגדו.** מסולקין הם ממנו: **יפיח בהם.** בנפיחה בעלמא הן נופלים: **מי שלבו נוקפו.** היראה מן העבירות שבידו אומר כן: **אל תתחר.** אינו לשון גירוי אלא שלא תתאוה במעשיו כמו ואיך תתחרה את הסוסים (ירמיה יב) כלומר שאינו רץ כמותו: **ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום.** על כרחך אין קנאה זו לשון גירוי מלחמה אלא אחוה מעשיו מדכתיב בסיפא כי אם ביראת ה' כל היום: **איטליא של יון.** כרך גדול שגדל בשביל עון מנשה(ו) שבשעה שהכניס צלם בהיכל ירד גבריאל ונעץ קנה בים (ז)וגדל עליו חלקה גדולה ונבנה בשם איטליא של יון. מאיי אלישה (יחזקאל כז) מתרגמינן מנגוות איטליא: **שווקים.** חוצות: **פרס.** מזון: **חלונות שמעלים מהן עשן חוץ לחומה.** שהן גבוהים מן החומה ואין מעשנין את החומה וזהו חשיבות: **חולסית.** מקום אבנים דקות: **מתני' אלא מקרא מגילה.** כלומר שאם עשאו בראשון לא יצא: **גמ' סדר פרשיות.** פרשת שקלים וזכור ופרה והחודש דתנן במתניתין דבני העיר(ל) דנוהגין באדר: **זה וזה שוין.** שאם קראם בראשון אין צריך לחזור ולקרות בשני: **שאסורין בזה ובזה.** ביום ארבעה עשר וחמשה עשר שבשניהן: **ואמר רב פפא** גרסינן: **ורבן שמעון בן גמליאל כו'.** דהא כל מצות קאמר: **מתניתין הכי קתני.** ולא איירי בסדר פרשיות כלל: **אין מעבירין כו'.** משבאה לידי אקדים לעשות דהכי תניא במכילתא(מ) ושמרתם את המצות אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה: **גאולה לגאולה.** פורים לפסח: **השנית.** בחודש השני:

לנכוף

תוספות

הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין. שאם קראו הארבע פרשיות באדר הראשון שעדיין לא היו יודעין שצריכין לעבר ובתר הכי עברו השנה אין צריך לקרותם באדר השני: **ורבי אליעזר** ברבי יוסי סבר אף מקרא מגילה [לכתחלה בראשון. ונראה] דדייק מדקתני משנה יתירה שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון [דמשמע] לכתחילה ויש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה בארבעה עשר ובחמשה עשר של אדר הראשון וליתא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא מקרא מגילה (ב)בלבד ומתנות עניים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין ולא נהירא דהא אמרינן בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא דע"כ לא תליא הא בהא דאי תליא הא בהא לאשמעינן דמשתה ושמחה נהגו בהו וממילא נאסר בהספד דהא הימים האמורים במגילת תענית האסורים בהספד אין בהן משתה ושמחה וכן הלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון:

מסתבר טעמיה דאין מעבירין על המצות. מכאן קשה להא דאמרינן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נח. ושם) בגמרא דקאמר שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של המזבח ודייק טעמא דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה וקשה התם למה לי קרא תיפוק ליה דאין מעבירין על המצות וכשהוא יוצא מפתח ההיכל שהוא מערב ביסוד מערבי הוא דפגע ברישא ויש מפרשים דלא שייך למימר אין מעבירין על המצות אלא היכא שיש לפניו שתי מצות שיש לו לעשות קודם אותה דפגע ברישא וזה אינו דהכא ליכא אלא מצוה אחת ואפילו הכי מפרש הטעם משום דאין מעבירין ורבינו יהודה תירץ דאי לאו קרא הוה אמינא דאין מעבירין לכתחילה הא דיעבד שרי משום הכי איצטריך לאסור בדיעבד אי נמי נראה התם דמטעם דאין מעבירין לא חזינן אלא דכל מערבי של מזבח כשר אבל יסוד לא חזינן דצריך משום הכי איצטריך קרא לאשמועינן יסוד(ד):

נלמרה

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"א מהל' מגילה הל' יג סמג עשין מד"ס ד טור א"ח סימן תרפח:

מג ב ג מיי' פ"ב מהל' מגילה הל' יג סמג שם טור שו"ע א"ח סי' תרצז:

◆

רבינו חננאל

מתני' קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה כו'. הא לעיניין פרשיות זה וזה שוין. פירוש פרשיות, כדתנן בראש חדש אדר קורין בפרשת שקלים, בשנייה זכור, בשלישית פרה אדומה, ברביעית החדש הזה, בחמישית חוזרין לכסדרן. ואוקימנא דבסדר פרשיות זה וזה שוין, אם קראו אותם באדר הראשון יצאו ואין צריכין לחזור ולקרות אותם באדר שני. מני מתניתין לא תנא קמא ולא ר' אלעזר בר' יוסי ולא רבן שמעון בן גמליאל. דתניא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה כו'. ואמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו, תנא קמא סבר פרשיות לכתחילה בשני ואעבוד בראשון תוב לא עבדי בשני, לבד ממקרא מגילה דאע"ג [דקרו] בראשון קרו נמי בשני. ר' אלעזר בר' יוסי סבר אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון. ורבן שמעון בן גמליאל סבר סדר פרשיות לכתחילה נמי בשני ואע"ג דקרו בראשון קרו נמי בשני. מני מתניתין אי תנא קמא הא קתני חוץ ממקרא מגילה בלבד, ומשנתינו שנינו אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, הילכך קשיא ומתנות לאביונים. אי ר' אלעזר בר' יוסי קשיא נמי מקרא מגילה, דהא בהדיא תני (א)לא מקרא מגילה ולא מתנות לאביונים אין נוהגין בשני, ומתניתין קתני דזה וזה נוהגין בשני. אי רבן שמעון בן גמליאל קשיא סדר פרשיות, דדייקינן ממתניתין הא לעניין פרשיות אדר הראשון והשני שוין, (דרבן) [ורבן] שמעון בן גמליאל סבר אין נוהגין אלא בשני. ופרקינן לעולם מתניתין תנא קמא היא, ותנא בברייתא מקרא מגילה והוא הדין למתנות לאביונים, דמתנות אביונים בקריאת המגילה הם תלויים, עת שקורין המגילה נותנין לעניים המתנות מפני שעיני העניים נשואות למקרא מגילה. איבעית אימא לעולם מתני' רבן שמעון בן גמליאל, והכי קתני אין בין י"ד דאדר הראשון ליום י"ד דאדר השני אלא מקרא (ו)מגילה ומתנות לאביונים, הא לעניין הספד ותענית יום י"ד של אדר הראשון ויום י"ד דאדר השני זה וזה שוין. ואילו בסדר פרשיות תנא דידן לא קתני מידי. ואסיקנא משום דרב הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר כל מצות הנוהגות בשני אין נוהגות בראשון, ובין סדר פרשיות ובין מקרא מגילה אין נוהגין אלא באדר השני בלבד. ואמר ר' יוחנן דייק רבן שמעון בן גמליאל מדכתיב [ב]בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן, כן אפילו במעוברת אדר הסמוך לניסן. ואקשינן והא אין מעבירין על המצות, ופרקינן מסמך גאולה אסתר לגאולת מצרים עדיף. ר' אלעזר (בר' יוסי) אומר טעמא דרבן שמעון בן גמליאל לקיים את איגרת הפורים הזאת השנית, מדכתיב השנית, ש"מ דבאדר השני.

מסורת הש"ס

א) ברכות ז: ע"ש, ב) [ברכות ז: ע"ש מסכת ד"א רבה פ"ב ע"ש], ג) ברכות ז: ע"ש ב"מ עא., ד) [נ"א וכל אחד ואחד חמש מאות חלונות וכו'], ה) שקלים פ"א ה"א, ו) [תוספ' פ"א], ז) [ר"ה יט:], ח) [שבת קלג: וש"נ], ט) [יומא לג. וש"נ], י) [עי' שבת נו:], כ) [ע"ז ועלה עליו ברוני גדול], ל) [דף כט.], מ) [בא פרשה ט], נ) [ועי' תוס' מנחות סד: ד"ה אבל ותוס' יומא לג. ד"ה אין ותוס' זבחים נא. ד"ה אשר].

◆

תורה אור השלם

1. לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה: תהלים לז א
2. יָחִילוּ דְרָכָיו בְּכָל עֵת מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם: תהלים י ה
3. עֹזְבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רָשָׁע וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָם: משלי כח ד
4. אַל יְקַנֵּא לִבְּךָ בַּחַטָּאִים כִּי אִם בְּיִרְאַת יְיָ כָּל הַיּוֹם: משלי כג יז
5. טְהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת רָע וְהַבִּיט אֶל עָמָל לֹא תוּכָל לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ: חבקוק א יג
6. לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כא
7. וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַת אֲבִיחַיִל וּמָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי אֶת כָּל תֹּקֶף לְקַיֵּם אֵת אִגֶּרֶת הַפֻּרִים הַזֹּאת הַשֵּׁנִית: אסתר ט כט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והכתיב אל תתחר וגו' בעושי עולה אמור לו מי שלבו: (ב) תוס' ד"ה ור' אליעזר וכו' אלא מקרא מגילה ומתנות עניים בלבד ותיבת בלבד נמחק:

◆

מוסף רש"י

מרום משפטיך מנגדו. מסולקין דיניך כרחוק ממנו (ברכות ז:). **יפיח בהם.** בנפיחתו הוא דוחה אותם כקש (שם). **מי שלבו נוקפו.** הירא מעבירות שבידו, אומר כן. מפרש אל תתחר במרעים אל תתקוטט, והוא אינו כן אלא אל תתחר במרעים להתגרות (ס"א להתאוות) במעשיהם לומר אעשה כן גם אני (שם). **ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום.** אפשר לומר אל תתקוטט עם רשעים כי אם ביראת ה', ילמד ה', אלא על כרחך אל יקנא לבך לעשות כמותן (שם). **צדיק גמור אינו בולע.** ואע"פ שמתקוטט עולה ואינו נבלע בעולם (ב"מ עא.). **דאין מעבירין על המצות.** הפוגע במצוה לא יעבור ממנה ונפקא לן במכילתא מושמרתם את המצות קרי את המצות לא תחמיץ לה שתחמיץ ותחמיץ (יומא לג. ועי' ר"ה יז: וב"מ נג.).